

Asia: VN/25874/2020

Hallituksen esitysluonnos laiksi Sallatunturin kansallispuistosta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE LAIKSI SALLATUNTURIN KANSALLIS-PUISTOSTA

Ympäristöministeriö pyytää lausuntoja hallituksen esityksen luonnoksesta laiksi Sallatunturin kansallis-puistosta sekä sen yhteydessä annettavasta valtioneuvoston asetuksesta, jolla muutettaisiin Sallatuntu-rin luonnonsuojelualueen rajausta. Sallatunturin kansallispuisto perustettaisiin noin 9 965 hehtaarin laa-juisena Suomen Natura 2000 -verkostoon kuuluvalle Sallatunturin luonnonsuojelualueelle. Alue sijaitsee Sallan kunnassa ja on kokonaan valtion omistuksessa. Nykyiseen luonnonsuojelualueeseen kuuluva, mutta muusta alueesta erillään sijaitseva 123 hehtaarin suuruinen Rämiäjängän osa-alue jäisi kansallis-puiston ulkopuolelle.

Sallatunturin kansallispuisto perustettaisiin alueen luonnon suojelemiseksi sekä virkistyskäyttöä, luonnonharrastusta, tutkimusta ja opetusta varten. Valtio kehittäisi aluetta yleisenä luonnonnähtävyytenä, mikä tarjoaisi hyvät mahdollisuudet luontomatkailuun sekä matkailuyrittäjyyden kehittämiseen. Salla-tunturin aluetta olisi myös mahdollista markkinoida yhdessä Venäjän puoleisten luontoalueiden kanssa. Sallatunturin kansallispuisto edistäisi merkittävästi ekologista ja vähähiilistä matkailua yhtenä harvoista erämaisista kansallispuistoista, joka on ruuhka-Suomesta asti helposti tavoitettavissa maata pitkin julki-silla liikennevälineillä kulkien.

Perustettavan kansallispuiston alueella toimii Sallan paliskunta. Paliskunta sijoittuu Sallan, Savukosken, Kemijärven ja Pelkosenniemen kuntien alueelle. Paliskunnan poronhoito perustuu porojen vapaaseen laiduntamiseen ja luonnonlaitumien ympärivuotiseen käyttöön. Poronhoito-oikeus on poronhoitolaissa säädetty pysyväksi tarkoitetuksi erityiseksi oikeudeksi (poronhoitolaki, PHL 848/1990 3 §). Paliskun-nan suurin sallittu eloporomäärä on 5 300 ja poronomistajia

paliskunnassa on 178. Poronhoito on tärkeä osa aluetaloutta, alueen matkailumarkkinointia ja siihen nojautuen on kehitetty alueella matkailupalveluita. Poronhoito ylläpitää alueen kulttuuria ja kulttuuriperintöä sekä pitää maaseudun kyliä asuttuna.

Ehdotetun kansallispuiston alueelle sijoittuu Suomen valtion rakennuttama ja Paliskuntain yhdistyksen ylläpitämä, PHL 39 a §:n mukainen valtakuntienvälinen poroesteita, jonka tarkoitus on valtiosopimuksen mukaisesti estää porojen pääseminen vieraan valtakunnan alueelle. Esteita sijoittuu ehdotetussa kansallispuistossa Onkamojärven pohjoispuolelle järven rantaan sekä valtakunnanrajan raja-aukon läheisyyteen. Alueella liikkuu Paliskuntain yhdistyksen työntekijöitä esteaidan kunnossapitotehtävissä sekä aidan varressa että sinne pyrkiessään. PHL 39 a § mukaan ”Valtion edustajalla on oikeus käyttöoikeuden perusteella liikkua alueella esteaidan rakentamista ja kunnossapitoa varten.” Aita on poronhoitolain 39 a §:n perusteella merkitty kiinteistötietojärjestelmään.

Poronhoidon huomioon ottaminen kansallispuistoa perustettaessa

Poronhoito-oikeuden ja poronhoidon harjoittamiseen liittyvien oikeuksien ja toiminnan turvaamisesta alueella tulee huolehtia kansallispuistoa perustettaessa. Näitä ovat esimerkiksi porojen laiduntaminen ja poronhoitotehtävät, maastoliikenne, poltto- ja kotapuiden otto ilman erityistä lupaa korvauksetta, tulen-teko ja porokoiran käyttö. Lausuttavana olevan hallituksen esityksen mukaan poronhoito voi toimia alueella jatkossakin poronhoitolain mukaisesti, mikä on sisällytetty perustamislakiin viittaamalla luonnonsuojelulain (LSL, 1096/1996) 14 §:n.

Poronhoitoon liittyvän toiminnan ohella poronhoidon rakenteiden salliminen kansallispuistossa on välttämätöntä. Tämä on Sallatunturin kansallispuiston perustamislainsäädännössä sisällytetty viittaukseen LSL 15 §:stä, jossa sanotaan, että alueelle voidaan sen perustamistarkoitusta vaarantamatta alueen hallinnasta vastaavan viranomaisen tai laitoksen luvalla rakentaa poronhoitoon liittyviä rakennuksia ja rakennelmia.

Maastoliikenne moottoriajoneuvoilla on välttämätöntä ympäri vuoden poronhoitotehtävissä liikkumiseksi. Poronhoidon maastoliikenne tulee sallia Sallatunturin kansallispuiston alueella maastoliikennelain mukaisesti. Kansallispuistossa ei myöskään saa rajoittaa liikkumista valtakunnan rajan po-roesteaidan varressa tai aidan varten menoa puiston läpi poroesteaidan kunnossapidon edellyttämissä tehtävissä (PHL 39 a §). Maastoliikenteestä ei ole erikseen kirjattu esitykseen puiston perustamislainsäädännöstä. Sitä ei kuitenkaan myöskään rajoiteta (LSL 18 §). Poronhoidon maastoliikenteestä olisi syytä mainita perustamislain perusteluiden puolella siten, ettei sitä aiota rajoittaa alemman tason suunnittelussa (HKS/järjestyssääntö) tai mieluiten suoraan lain tasolla lisäyksenä perustamislain 3 §:n.

Maasuurpetojen porotaloudelle aiheuttamat vahingot ovat olleet korkealla tasolla yli kymmenen vuoden ajan. Sallan paliskunnassa petojen tappamana löydettyjen porojen määrä on ollut korkea. Esimerkiksi vuonna 2019 petojen tappamana löydettiin 106 poroa. Ainoa keino vähentää vahinkoja ja porotalouden kannattavuuden heikkenemistä sekä valtion petovahinkokorvausten maksutaakkaa, on vahinkoa aiheuttavien maasuurpetojen poistaminen. Aiheeseen on ottanut kantaa useita kertoja myös valtiorainva-liokunta: ”Valiokunta pitää välttämättömänä, että rauhoitettujen lajien aiheuttamat vahingot voidaan korvata täysimääräisesti, ja toteaa, että näin vaikutetaan myös petopoliitiikan hyväksyttävyyteen. Va-hinkojen ehkäisemiseen tulee panostaa ja varmistaa, että 10 milj. euron raja ei ylitä. --- Suurpetovahinkojen vähentäminen vaatii nykyistä toimivampia ja tuloksellisempia toimia.” (VaVM 36/2020 vp). Petovahinkojen rajoittaminen on välttämätöntä sallia perustettavan kansallispuiston alueella jatkossakin.

Paliskunnan osakkaan on asuttava sen kunnan alueella, missä hänen paliskuntansa sijaitsee (PHL 9 §). Sallan paliskunnan osakkaat asuvat neljän kunnan alueella. Mikäli metsästysoikeus rajattaisiin metsä-tylain 8 §:n mukaiseen oikeuteen metsästä kotikuntansa alueella, se ei ulottuisi puiston alueelle kuin heillä, joiden kotipaikka on Sallassa. Petojen poistoon voi joskus olla tarpeen pyytää mukaan myös muita henkilöitä, kuin paliskunnan osakkaita. Mahdollisuus saada metsästysoikeus eli lupa poistolupapyyntiin osallistumiselle muille kuin Sallan kotikuntalaisille on kirjattu perustamislain 3 § ehdotukseen seuraavasti:

”--- Kansallispuistossa toimivan paliskunnan osakkailla sekä Suomen riistakeskuksen tähän tarkoitukseen erikseen nimeämällä henkilöllä on kuitenkin kotikunnasta riippumatta oikeus luonnonsuojelulain 15 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettuun riistaeläinlajien yksilöiden luvanvaraiseen poistamiseen. --- ”

Poronhoidon kannalta on petovahinkojen estämisen vuoksi perusteltua ja erittäin tärkeää, että asia on otettu huomioon laissa. Lisäksi poistolupapyyntiin edellyttämien maastoliikennelupien myöntämisen mahdollistamisesta tulee huolehtia kansallispuistolakia säädettäessä. Metsästysoikeutta tai maastoliikennettä poistoluvanvaraisessa pyynnissä ei saa rajoittaa ajallisesti tai alueellisesti. Metsästystä ei myöskään saa rajoittaa maasuurpetolajeittain.

Perustettava kansallispuisto osaltaan myös suojaa poronhoidon edellytyksiä suojelemalla toimintaympäristöä muun maankäytön, erityisesti metsätalouden, aiheuttamilta haitallisilta vaikutuksilta. Toisaalta kansallispuistolla tavoitellaan uusia matkailijoita alueelle, joten ihmistoiminta tulee lisääntymään ja mahdollisesti myös sen aiheuttama häiriö porojen laidunnukselle ja poronhoidolle. Paliskuntain yhdistys katsoo, että poronhoidolle lisääntyvästä matkailusta mahdollisesti aiheutuvien haittojen minimoimiseksi Sallan paliskunta tulee osallistua alueen käytön jatkosuunnitteluun, kuten hoito- ja käyttösuunnitelman sekä järjestyssäännön laatimiseen. Lisäksi paliskunnan kanssa on syytä neuvotella näistä PHL 53 §:n mukaisesti. Myös Paliskuntain yhdistys osallistuu menettelyihin mielellään poronhoidon asiantuntijan roolissa. Mikäli kansallispuistolle perustetaan yhteistyöryhmä tai neuvottelukunta, Sallan paliskunnan tulee saada nimetä siihen edustajansa.

Sallan paliskunta on ollut aktiivinen ja osallistunut erilaisiin kansallispuistohankkeista järjestettyihin tilaisuuksiin, sekä toimittanut eri tahoille kannanottoja asiasta. Paliskunta on katsonut, että hanke

on kannatettava, mikäli poronhoidon harjoittamisoikeus, poronhoitajien maastoliikenneoikeus, paikallisten asukkaiden metsästysoikeus ja poronhoidolle vahinkoa aiheuttavien petojen poistaminen kansallispuistoissa turvataan. Myös Paliskuntain yhdistys näkee nämä välttämättöminä muuten kannatettavassa hankkeessa.

Ympäristöministeriö ei ole erikseen neuvotellut Sallan paliskunnan kanssa puiston perustamislaista poronhoitolain 53 §:n mukaisesti. Mikäli lakiesitys muuttuu poronhoitoon vaikuttavien asioiden osalta lausuntokierroksella nähtävillä olleesta, tulee Sallan paliskunnan kanssa neuvotella, jotta poronhoito tulee perustamislaissa huomioon otetuksi. Neuvottelut tulee käydä sellaisessa vaiheessa, että niillä on tosiasiallinen mahdollisuus vaikuttaa asiaan.

PALISKUNTAIY YHDISTYS

Anne Ollila

toiminnanjohtaja

Valkama Sirpa
Paliskuntain yhdistys